

поведення в ней, прийняття корпоративних цінностей определяє сформованість у людини організаційної ідентичності. Установлено взаємозв'язок між колективною ідентичністю, компонентами психологічної готовності і особистими якостями, що сприяє самореалізації людини в професійній сфері.

Ключеві слова: професійне становлення, адаптація, ідентичність, організаційна ідентичність, спеціаліст

Summary. The problem of role of organizational identity in the process of professional formation of young specialist has been revealed. Theoretical analysis of different approaches to definition of the concept "organizational identity" has been performed. Many researchers of organizational identity described it as the main structure that includes three components: cognitive, related to understanding, knowledge and comprehension; affective, responsible for emotional attitude, feeling of guilt and worry; and behavioral, which determines actual actions and intentions. The author has analyzed the peculiarities of professional formation of young specialist at the occupational adaptation stage, when adoption of new social role, experience of independent performance of professional activity, professionally important qualities, understanding of values and abidance by rules of a certain organization are taking place. Understanding of ideals of the company, observance of its standards of conduct, accepting of corporate values, all these facts result in formation of organizational identity. Thus, the corporate values become personal values, which promote motivation for achievements and professional growth and development. The relation between collective identity components of psychological readiness and personal qualities that promote personal fulfillment in the professional sphere.

Key words: professional formation, adaptation, identity, organizational identity, young specialist

УДК 316.36:004.77

Р.П. ФЕДОРЕНКО

ВПЛИВ ЗАЛЕЖНОСТІ ПАРТНЕРІВ ВІД СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ШЛЮБНО-СІМЕЙНІ ВЗАЄМИНИ

Стаття присвячена дослідженню особливостей залежності партнерів від соціальних мереж, вивченню подружніх стосунків та аналізу впливу досліджуваної залежності на функціонування сімейних взаємин. Автором аналізуються особливості залежності шлюбно-сімейних партнерів від соціальних мереж, вивчення подружніх стосунків та аналізу впливу досліджуваної залежності на функціонування сімейних взаємин.

Ключові слова: інтернет - залежність, соціальні мережі, подружні взаємини, міжособистісні стосунки, онлайн-ігри.

Постановка проблеми. Сучасні інформаційні технології швидко опановують широке коло діяльності в галузі індустрії дозвілля. Серед спектру ефектів, що спостерігаються внаслідок цього поширення є позитивні та негативні, як і в більшості видів людської діяльності. Кожен з цих наслідків заслуговує на дослідження.

Феномен залежності від Інтернет вже одержав у медичній літературі статус явища, що діагностується. В міжнародній класифікації - це Internet Addiction Disorder, чи скорочено – IAD [1;4].

Більшість дослідників визнає, що розвиток залежності буває не тільки від речовин, що вводяться в організм, але й від вироблених суб'єктом емоційно забарвлених дій. Існують паралелі між закономірностями виникнення Інтернет-залежності і закономірностями формування залежностей курців, наркоманів, алкоголік та патологічних гравців.

Вже функціонує ряд дослідницьких і консультативно-психотерапевтичних Web-служб з проблематики IAD. На жаль, для користувачів Інтернет, що проживають в Україні, жодна з цих служб не представлена українською чи російською мовою [2;6].

Останнім часом це вилилося в проблему, яку психологи безапеляційно називають «Інтернет-залежність». На думку багатьох науковців, дослідників, соціологів, політологів та економістів нашого часу, Інтернет - це одне з великих випробувань нашого суспільства [3]. Виникнувши як суто технічний засіб передачі інформації, Інтернет перетворився на важливе соціальне, економічне та навіть політичне явище, яке привертає увагу фахівців різних наук. В сучасному світі, Інтернет - всесвітня мережа дальніх зв'язків, яка з'єднує мільйони користувачів комп'ютерів у великій кількості країн.

Актуальність дослідження полягає в тому, що на сьогоднішній день все ще не розроблена чітка та загальноприйнята система критеріїв інтернет-залежності у осіб різних вікових категорій та їх впливу на розвиток міжособистісних взаємин.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному розгляді впливу залежності від соціальних мереж на стосунки у подружній парі.

Мета дослідження передбачає вирішення наступних завдань:

1. Проаналізувати зміст проблеми в науковій літературі.
2. Охарактеризувати соціальні фактори, що впливають на виникнення інтернет-залежності.
3. Емпірично дослідити особливості залежностей партнерів від соціальних мереж та їх вплив на подружні взаємини.

Результати теоретичного дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження склали положення психологічної науки щодо проблеми залежності від соціальних мереж таких зарубіжних науковців, як В. Хофман, К. Янг, А. Голдберг, К. Сурратт, Д. Грінфілд, Дж. Сулер, Р. Девіс, М. Гріффітс, М. Орзак; серед вітчизняних та російських психологів проблему інтернет-залежності вивчали А. Е. Войскунський, А.С. Єгоров, А.В. Анциборов, В. Астаф'єв, Н. Кузнєцова, Е. Губенко, В. Посохова, Е. Кащенко, І. Кон, В.Пелевін та ін; системний підхід до вивчення сім'ї, де центральним є уявлення про сім'ю як цілісну систему (Ю.Е. Альошина, Т.В. Говорун, Л.Я. Гозман, С.І. Голод, В.Н. Дружинін, М.М. Обозов).

Методи дослідження: Для розв'язання поставлених завдань були використані такі методи: теоретичний аналіз літератури, анкетування, спостереження, бесіда, тестування (використовувалися: методика «Задоволеність шлюбом» В.В. Століна, Т.Л. Романової, Г.П. Бутенко; «Опитувальник установок до сексу Айзенка»; авторська методика незакінчених речень).

База дослідження: Психологічна служба Волинського обласного центру соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді; консультанти «Мережевого маркетингу», котрі розвивають свій бізнес через інтернет.

Новизна дослідження полягає у дослідженні особливостей залежності партнерів від соціальних мереж, вивченні подружніх стосунків та аналізі впливу досліджуваної залежності на функціонування сімейних взаємин.

Теоретичне значення роботи полягає у з'ясуванні психологічних чинників залежності особистості від соціальних мереж, розкритті особливостей перебігу шлюбно-сімейних взаємин при наявності симптому залежності партнерів, чи одного з них, від соціальних мереж.

Практичне значення отриманих результатів: Отримані у процесі дослідження результати та сформульовані висновки можуть бути ефективно використані у психологічній службі та індивідуальній роботі практичних психологів з подружніми парами, що перебувають у кризових станах чи потребують психологічної допомоги.

Методика та процедура дослідження. Вибірку нашого дослідження склали 100 подружніх пар, віком від 18 до 57 років, які звернулись за допомогою, а також консультанти «Мережевих компаній», які дали згоду виступити у якості досліджуваних. Серед опитаних у 63 подружніх парах було виявлено залежність одного чи обох партнерів від соціальних мереж. Подальше дослідження проводилось саме з цими подружжями.

За віковими показниками обстежувані розподілились таким чином: 29 жінок становили групу осіб від 18 до 30 років, 22 жінки - від 31 до 45 років та 12 жінок віком від 46 до 55 років. Вибірка чоловіків була наступною: віком від 18 до 30 років було 24 особи; 25 чоловіків мали вік від 31 до 45 років та 14 осіб були віком від 46 до 57 років.

З метою вивчення залежності подружжя (чи одного з партнерів) від соціальних мереж, нами був розроблений опитувальник із п'яти тверджень, які діагностованим потрібно було оцінити від 1 до 10 балів. Високі бали свідчать про високу залежність діагностованого від соціальних мереж.

Для реалізації поставлених завдань було проведено комплексне психологічне дослідження сімейних пар, в ході якого ми отримали наступні результати.

Аналіз результатів дослідження. За допомогою опитувальника, який показує рівень залежності партнерів від соціальних мереж, ми побачили, що високі показники мають як чоловіки, так і жінки, відрізняються лише їхні захоплення у мережі інтернет.

Одже, як засвідчили отримані результати дослідження інтернет-залежності жінок нашої вибірки, серед вікової категорії 18-30 років переважає високий інтерес до соціальних мереж та онлайн-ігор. При цьому середні показники виявлені щодо постійної тяги до інтернету та реалізації себе за допомогою інтернет-сторінки. Жінки віком 31-45 років продемонстрували високу зацікавленість перебуванню у соціальних мережах. У жінок вікової категорії 46-55 років виявлено високі показники спілкування за допомогою Skype.

При цьому оцінювання чоловіками інтернет-залежності партнерки було наступним: щодо жінок віком 18-30 років чоловіки вважають прояв високого інтересу ними до інтернету в цілому; жінки віком 31-45 років оцінюються чоловіками як такі, що багато часу приділяють інтернету в цілому, крім онлайн-ігор. Щодо жінок віком 46-55 років оцінювання чоловіками виявило середні показники за всіма пунктами опитування.

Аналіз інтернет-залежності чоловічої вибірки виявив наступне: серед осіб віком 18-30рр. переважають середні показники за всіма параметрами, крім онлайн-ігор, де результати прояву є високими. Опитувані вікової групи 31-45рр. продемонстрували аналогічні результати; особи віком 46-57рр. виявили низькі показники прояву зацікавленості соціальними мережами, крім онлайн-ігор, де отримані результати є середніми.

Оцінювання жінками інтернет-залежності партнерів засвідчили такі результати: у наймолодшій віковій групі (18-30рр.) високі показники виявлені щодо постійного інтересу до інтернету, проведення багато часу в соціальних мережах та онлайн-іграх. Вікова категорія 31-45рр. набрала середні показники за всіма пунктами опитування, крім онлайн-ігор, де результати виявлені високі. Чоловіки віком 46-57рр., за оцінкою жінок, продемонстрували аналогічні попереднім результатам.

Отже, як бачимо із отриманих результатів, жінки молодшої та середньої вікових категорій більше інтересу проявляють соціальним мережам та реалізації себе в них у вигляді конкретних даних із свого щоденного особистого життя. Жінки віком 46-55рр. менше часу приділяють соціальним мережам, більше – спілкуванню по скайпу.

Чоловіки усіх вікових категорій, як засвідчило дослідження, більше часу приділяють онлайн-іграм. При цьому слід зазначити, що більшість опитуваних вказали на більшу залежність від інтернету своїх партнерів, ніж себе.

Подальшим етапом нашого дослідження було визначення рівня задоволеності шлюбом у осіб даної вибірки. Як показали результати, серед жінок неблагополучним вважають свій шлюб 43 жінки; перехідним – 18 жінок, благополучним – 2 жінки.

З метою виявлення впливу соціальних мереж та інтернету в цілому на сексуальні взаємини подружжя, нами була використана авторська методика незакінчених речень.

Звичай на речення «На наші сексуальні стосунки, на мою думку, найбільш впливає...» чоловіки писали «рольові ігри», «настрій дружини», «відсутність інших членів родини», «настрій», «екстремальні умови», «перегляд еротики», «алкоголь». Жінки ж, у свою чергу, відзначали «настрій», «еротичні сцени у фільмах», «читання еротичних романів», «стабільність у фінансах», «алкоголь», «відсутність інших членів родини». Речення «Мій сексуальний партнер часто намагається...» - чоловіки продовжували наступним варіантом: «відтворити еротичні сцени і настрій з кіно або літератури», «придумати рольові ігри», а жінки дописували - «зайнятися сексом в екстремальних умовах», «грати в рольові ігри як порно-герої», «подивитись порнофільм, доки нікого немає вдома». Продовженням речення «Перегляд порнофільмів, як правило...» у чоловіків, здебільшого, були такі варіанти: «збуджує», «є нормальним явищем у наших сексуальних стосунках», «можна дивитись до сексу чи під час нього», «є повчальним», жінки продовжили речення наступним чином: «викликає відчуття сорому», «збуджує», «є нормальним явищем у наших сексуальних стосунках», «викликає огиду», «є пізнавальним у деяких моментах». На твердження «На успішний секс...» як чоловіки, так і жінки відповідали практично однаково - «еротичні сцени у фільмах», «читання еротичних романів», «стабільність у фінансах», «алкоголь», «відсутність інших членів родини». «Якби не... мого партнера, то сексуальні стосунки були б...» чоловіки писали «істерики... пристрастнішими», «лінь... частішими», «еротичні захоплення... нудними», жінки ж написали - «шкідливі звички... яскравішими», «тяга до порно... не цікавими», «веселий настрій... серйознішими». У реченні «Соціальні мережі часто...» чоловіки писали: «негативно впливають на мою дружину», «негативно впливають на наше сексуальне життя», «роблять з людини зомбі»; жінки продовжували речення таким чином: «негативно впливають на мого чоловіка», «негативно впливають на емоційність у стосунках», «негативно впливають на сексуальне життя». «Частота сексуальних контактів в нашій сім'ї в основному залежить від...» у чоловіків і жінок викликала однакові відповіді, які співпали з першим запитанням: «настрою дружини», «відсутності інших членів родини», «екстремальних умов», «перегляду еротики», «алкоголю», «читання еротичних романів», «стабільності у фінансах».

«Опитувальник установок до сексу Айзенка» допоміг нам встановити, що пари, які мають проблеми з інтернет-залежністю, отримали в даному опитувальнику найбільші показники за факторами «Сексуальний невротизм», «Порнографія», «Агресивний секс» та низький показник по фактору «Сексуальне збудження».

Отже, аналіз отриманих результатів за методикою незакінчених речень та опитувальником установок до сексу Айзенка засвідчив, що залежність партнерів від соціальних мереж має своєрідний вплив на сексуальні взаємини, оскільки сприяє формуванню сексуального невротизму та агресивного сексу. При цьому заслуговує на увагу той факт, що високі показники прояву порно-інтересу мають вплив на сексуальне збудження, тобто знижують його фізіологічні та психологічні прояви.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Аналіз проведеного дослідження засвідчив, що інтернет є безспірним фактором сьогодення, який суттєво впливає на різноманітні сторони життя, зокрема, на подружні взаємини. Як бачимо із отриманих результатів, серед опитаних нами осіб різної вікової категорії більшість мають високі та середні показники залежності від соціальних мереж та інтернету в цілому. При цьому різним є ставлення до інтернет-залежного партнера та задоволеності шлюбом загалом: жінки виявили високий рівень незадоволеності подружніми взаєминами, чоловіки – низькі та середні.

Варто зауважити, що залежність від соціальних мереж та інтернету робить свій негативний внесок на сексуальні стосунки у сімейному житті. Цьому факту слід приділяти особливу увагу при консультативній роботі з подружною парою.

Список використаних джерел

1. Астафьев В.А. Индивидуально психологические особенности пользователей сети Интернет/ В.А. Астафьев [Электронный ресурс]//[цит. 2009, 5 квт.].- Режим доступа: <http://psynet.carfax.ru/texts/astaf3.htm>.
2. Войскунский А.Е. Феномен зависимости от Интернета / А.Е. Войскунский // Гуманитарные исследования в Интернете. – М.: [б. и.] 2000. – С. 64.
3. Куфтяк Е. В. Совладающее поведение супружеской пары: динамика и структура / Е. В. Куфтяк // Психол. журн. – 2010. – Т. 31, № 3. – С. 17-24.
4. Мартынова О. С. Критерии оценки Интернет-зависимости / О. С. Мартынова // Психотерапия и консультирование. – М., 2002. – № 3. – С. 27–30.
5. Янг К.С. Диагноз – Интернет-залежність / К. С. Янг // Мир Интернета. – М., 2000. – № 2. – С. 36–43.

References

1. Astaf'ev V.A. Individual'no psihologicheskie osobennosti pol'zovatelej seti Internet/ V.A. Astaf'ev [Jelektronnyj resurs]//[cit. 2009, 5 kvit.].- Rezhim dostupa: <http://psynet.carfax.ru/texts/astaf3.htm>.
2. Vojskuns'kij A. E. Fenomen zavisimosti ot Interneta / A. E. Vojskuns'kij // Gumanitarnye issledovanija v Internete. – M.: [b. i.] 2000. – 64 s.

3. Kuftjak E. V. Sovladajushhee povedenie supruzheskoj pary: dinamika i struktura / E. V. Kuftjak // Psihol. zhurn. – 2010. – Т. 31, № 3. – 17-24 s.
4. Martynova O. S. Kriterii ocenki Internet-zavisimosti / O. S. Martynova // Psihoterapija i konsul'tirovanie. – М., 2002. – № 3. – 27–30 s.
5. Yanh K. S. Diahnoz – Internet-zalezhnist' / K. S. Yanh // Myr Interneta. – М., 2000. – № 2. – 36–43 s.

Резюме. Стаття посвячена дослідженню особливостей залежності партнерів від соціальних мереж, вивченню шлюбних відносин, аналізується вплив досліджуваної залежності на функціонування сімейних відносин. Автор статті аналізує особливості шлюбно-сімейних партнерів від соціальних мереж, вивчення шлюбних відносин і аналізу впливу досліджуваної залежності на функціонування сімейних відносин.

Ключевые слова: интернет-зависимость, социальные сети, супружеские отношения, межличностные отношения, онлайн-игры.

Summary. The article deals with the study of the peculiarities of the partner's addiction to social networking, study of conjugal relationships and analysis of the influence of the investigated addiction on the functioning of the family relationships. The author analyzes the peculiarities of the partners' addiction to the social networking, studies the conjugal relationships and analyzes the influence of the investigated addiction on the functioning of family relationships.

Key words: internet addiction, social networking, conjugal relationships, interpersonal relationships, online games.

159.923.2:159.922.7-056-26

Т.М. ФЕДЮК, Н.В. КОРЧАКОВА

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ САМООЦІНКИ У ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ З ВАДАМИ СЛУХУ

У статті викладено результати теоретичного та емпіричного вивчення психологічних особливостей соціалізації дітей з вадами слуху. Виявлено особливості розвитку самооцінки, мотивації і потреб у дітей з порушеннями слуху.

Ключові слова: діти з вадами слуху, соціалізація, соціальний розвиток, самооцінка, мотивація, молодший шкільний вік.

Постановка проблеми. Соціалізація – це процес і результат входження індивіда в соціальне середовище і становлення його як соціальної особистості під впливом усієї сукупності факторів соціального середовища як цілого. Проблема соціалізації дітей із вадами слуху актуальна на даному етапі розвитку сучасного суспільства та є однією із найголовніших і складних при організації навчання та налагодження міжособистісних стосунків.

Втрата слуху, навіть часткова, створює бар'єр між людиною і суспільством, утруднює оволодіння знаннями і спеціальністю, обмежує трудову і суспільну діяльність, затримує розвиток особистості, спричиняє труднощі в формуванні адекватної самооцінки. Відсутність слуху серйозно обмежує й естетичне виховання особи, адже людина позбавляється можливості нормально сприймати звуки.

Соціальна адаптація дітей із вадами слуху часто ускладнюється емоційними та поведінковими розладами, які формуються як вторинні відхилення через первинний дефект та соціальну депривацію. Всі ці фактори безумовно впливають на розвиток особистості дитини, який характеризується розвитком здібностей, темпераменту, характеру, волевих якостей, емоцій, мотивів та соціальних установок.

Однією з нерозв'язаних соціально-педагогічних проблем на сьогодні є забезпечення соціалізації, інтеграції у суспільство осіб з вадами слуху. Головною метою навчання і виховання осіб з порушенням слуху є повноцінна інтеграція в суспільство, їхня спроможність нарівні з тими, хто несе соціальні навантаження, сприймати інтелектуально-естетичні цінності суспільства, опанувати морально-етичні норми людських взаємин.

Мета статті. Мета даної статті полягає в теоретичному аналізі психологічних особливостей розвитку самооцінки в процесі соціалізації дітей з вадами слуху.

Соціалізація розглядається як розвиток і самореалізація людини протягом усього життя в процесі засвоєння і відтворення культури суспільства, тобто це процес засвоєння людиною соціального досвіду, залучення його до суспільних відносин. У процесі соціалізації особистість набуває якості, необхідні для життя в суспільстві, засвоює певні цінності і форми поведінки. При цьому людина сама бере активну участь в освоєнні норм соціальної поведінки та міжособистісних відносин, у придбанні умінь і навичок, необхідних для успішної реалізації відповідних соціальних ролей та функцій.

Розширення та поглиблення соціалізації людини відбувається в трьох основних сферах: діяльності, спілкуванні та самосвідомості. У сфері діяльності соціалізація пов'язана із засвоєнням нових видів діяльності, спрямованих на виділення передусім особистісних смислів, найбільш значущих саме для конкретної людини певних видів та аспектів діяльності. У сфері спілкування соціалізація розширює коло спілкування, збагачує його зміст, поглиблює розуміння інших людей, розвиває навички спілкування. У сфері самосвідомості соціалізація